

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

4 (404)

JULY-AUGUST 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными

возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и Wos и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 4. Number 404 (2023), 451-462
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.562>

UDC 331.108.2

© **D. Zhulamanova, 2023**
Turan University, Almaty, Kazakhstan.
E-mail: zhakdinara@mail.ru

TALENT MANAGEMENT AND GIG ECONOMY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Zhulamanova Dinara — PhD student. Turan University. 050000. Almaty, Kazakhstan
E-mail: zhakdinara@mail.ru. ORCID: 0000-0001-6996-1297

Abstract. The talent management process is being actively implemented in the labor market to prevent a shortage of highly qualified labor. The main actions aim to identify the features of talent management and its practical significance. Modern approaches and features of the TM process require new research. Therefore, the main purpose of the article is to reveal the concept of talent management based on the method of bibliometric analysis and to give an overview of scientific works considering the Gig economy's state. In the future, to develop recommendations on which future research initiatives will be based. To do this, scientific papers included in the bibliographic databases Web of Science, and Scopus were analyzed, and the VOSviewer software was used to visually present the results. According to the data received, not so many materials are presented on this topic, as evidenced by the fact that the materials have been published only since 2018. Such studies mainly concern developed countries. In the future, even more, serious changes are predicted in the labor market under the influence of the Gig economy, which will be crucial for identifying and attracting talent in management. Talent retention can cause problems because due to mobility and the tendency to build a "non-linear" career, highly qualified specialists are more likely to want to change jobs. The main advantage of the Gig economy is the ability to prevent cases of inequality in the workplace. Therefore, employers need to strive to organize effective working conditions in talent management as independent employees.

Keywords: talent management, Gig economy, skills, globalization, innovation, labor market

© Д. Жуламанова, 2023
Тұран Университеті, Алматы, Қазақстан
E-mail: zhakdinara@mail.ru

ТАЛАНТТАРДЫ БАСҚАРУ ЖӘНЕ GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУ

Жуламанова Динара — PhD студент. Тұран Университеті, 050000. Алматы, Қазақстан
E-mail: zhakdinara@mail.ru. ORCID: 0000-0001-6996-1297

Аннотация. Қазіргі таңда еңбек нарығында жоғары білікті жұмыс күшінің тапшылығын алдын-алу мақсатында таланттарды басқару үрдісі кеңінен зерттелуде. Негізінен олар таланттарды басқару ерекшеліктерін, сондай-ақ оның практикалық маңыздылығын анықтауға бағытталған. Жаһандану, индустрияландыру және Covid-19 факторларының әсері gig-экономиканың дамуына әкелді, сәйкесінше таланттарды басқаруда да әртүрлілік орын алуда. Заман талабына сай өзгерістер мен ерекшеліктер жаңа зерттеулерді қажет етеді. Сондықтан мақаланың негізгі мақсаты - библиометриялық талдау әдісі негізінде таланттарды басқару ұғымын ашу және gig-экономика жағдайын ескере отырып, ғылыми еңбектерге шолу жасау. Қорытындыда болашақ зерттеу бастамаларына тіреу болатындай ұсыныстар әзірлеу. Ол үшін Web of Science, Scopus библиографиялық дерекқорларына енетін ғылыми жұмыстар талданды және нәтижелерді көрнекі түрде көрсету үшін VOSviewer бағдарламалық жасақтамасы қолданылды. Мәліметтерге сәйкес бұл тақырыптар аясында жүргізілген жұмыстардың көп еместігі анықталды. Экономикадағы жаңа бағыт ретінде, еңбектер тек 2018 жылдан бастап қана жарияланған екен. Зерттеулер көбіне дамыған елдерге тиісілі. Болашақта еңбек нарығында gig-экономиканың салдарынан одан да күрделі өзгерістер болжануда және ол таланттарды анықтау мен тарту, яғни басқаруда маңызды болмақ. Таланттарды ұстап қалу өзіндік мәселелер тудыруы мүмкін, себебі ұтқырлық салдарынан және «сызықтық емес» мансап құру тенденциясы әсерінен жоғары білікті мамандар жұмыс орнын ауыстыруға ниет білдіруі ықтимал. Gig-экономиканың ең негізгі артықшылығы жұмыс орындарында теңсіздік жағдайларын алдын-алу қабілеті. Сондықтан жұмыс берушілер таланттарды басқаруда, яғни тәуелсіз қызметкер ретінде оларға тиімді жұмыс жағдайларын ұйымдастыруға тырысуы қажет.

Түйін сөздер: таланттарды басқару, gig-экономика, дағдылар, жаһандану, инновациялар, еңбек нарығы

© Д. Жуламанова, 2023
Университет Туран, Алматы, Казахстан
E-mail: zhakdinara@mail.ru

УПРАВЛЕНИЕ ТАЛАНТАМИ И GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Жуламанова Динара — PhD студент. Университет Туран. 050000. Алматы, Казахстан
E-mail: zhakdinara@mail.ru. ORCID: 0000-0001-6996-1297.

Аннотация. В настоящее время на рынке труда активно внедряется процесс управление талантами с целью предупреждения дефицита высококвалифицированной рабочей силы. Основные действия направлены на выявление особенностей управления талантами, а также его практической значимости. Современные подходы и особенности процесса ТМ требуют новых исследований. Поэтому основная цель статьи - раскрыть понятие управления талантами на основе метода библиометрического анализа и дать обзор научных работ с учетом состояния gig-экономики. В последующем, разработать рекомендации, на которые будут опираться будущие исследовательские инициативы. Для этого были проанализированы научные работы, включенные в библиографические базы данных Web of Science, Scopus, а для наглядного представления результатов использовалось программное обеспечение VOSviewer. По полученным данным по данной тематике представлено не так много материалов, о чем свидетельствует тот факт, что материалы публикуются только с 2018 года. Такие исследования в основном касаются развитых стран. В будущем на рынке труда прогнозируются еще более серьезные изменения под влиянием gig-экономики, которые будут иметь решающее значение для выявления и привлечения талантов в менеджменте. Удержание талантов может вызвать собственные проблемы, поскольку из-за мобильности и из-за тенденции строить «нелинейную» карьеру высококвалифицированные специалисты с большей вероятностью захотят сменить работу. Главным преимуществом gig-экономики является способность предотвращать случаи неравенства на рабочих местах. Поэтому работодателям необходимо стремиться к организации эффективных условий труда в управлении талантами, как независимых работников.

Ключевые слова: управление талантами, gig-экономика, навыки, глобализация, инновации, рынок труда

Кіріспе

Қазіргі таңда технологияны дамытудың қажеттіліктері салдарынан болып жатқан өзгерістер қалыпты жағдайларды мүлде өзгертуде. Сонымен қатар VUCA әлемін алмастырып жатқан BANI әлемі, яғни тұрақсыздық жаңа жағдайларға бейімделуді талап етеді. Қажетті мамандардың ұтқырлықтарының артуы жұмыс орындарында әртүрлі жұмыс формаларының енуіне себеп. Бұл

жерде жарты жұмыс күні, қашықтықтан және белгілі уақыт аралығында ғана қызмет көрсету және т.б. формаларды айтуға болады. Демек қысқа мерзімді келісімшарттың негізінде ғана жүзеге асырылатын жұмыстардың басым болуы, яғни еңбек нарықтарын сипаттау үшін пайдаланылатын gig-экономиканың дамуына қолайлы жағдайдың туындауы байқалады (Ainsworth, 2017). Кэмбридж сөздігіне сәйкес, «Gig-экономика» (гиг-экономика) адамдардың уақытша жұмыс істеуі, жұмыс берушіден тыс бөлек төленетін немесе жұмыстың жеке бөліктерін орындауы негізінде жұмыс істеу тәсілі ретінде түсіндіріледі (Cambridge Dictionary, 2023). Айта кететін жайт, gig-экономика жаңа жұмыс орындарын қалыптастырмайды, ол тек бұрынғы қызметтерді түрлендіреді. Gig-экономика еңбек нарығындағы өзгеріске және адам ресурстарын басқаруға да ықпал етеді. Сәйкесінше ұйымдар өздерін адами капиталмен қамтамасыз ету мақсатында, бұл мүмкіндікті қанағаттандыруға тырысады. Ұйымды адами капиталмен қамтамасыз ету - күрделі басқару жүйесі және күрделілік адамның интеллектісімен байланысты, яғни бұл капиталды жұмыс істеу үшін белгілі бір ынталандырушы жағдайлар жасалуы шарт. Бұл маңыздылық заман талаптарына байланысты түсіндіріледі.

Адами капиталды қалыптастыру құралы ретінде - таланттарды басқару маңызды рөл атқарады. Таланттарды басқару ұйым үшін стратегиялық маңыздылыққа ие. Қажетті мамандарды тарту, дамыту, ұстап қалу іс-шараларын кешенді пайдалану арқылы адам ресурстарын басқару жүйесі жүзеге асырылады. Таланттар арқылы ұйымдар өзіндік бәсекелестік артықшылыққа ие болады (Ashton және т.б., 2005), демек талант ұйым үшін құндылыққа ие. Бұл көзқарас бойынша жоғары білікті мамандарға ұйым тапшы емес, керісінше ұйымдарға таланттар қажет деген тұжырым қалыптастырылады. (Beechler және т.б., 2009). Сондықтан мақаланың негізгі мақсаты gig-экономика жағдайында таланттарды басқару ерекшеліктерін зерделеу және болашақ зерттеу жолдарын айқындау.

Мақсатқа жету барысында жалпы еңбек нарығында талант деген кім сұрағы туындауы мүмкін және оны тереңірек зерттеу қажеттілігі бар. Бұл сұраққа жауап беру барысында көптеген еңбектер сараланды. Экономикалық, құқықтық, саяси, көркемдік салалардағы адам қызметін зерттейтін әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдарда «талант» ұғымы кеңінен қарастырылады. Қазіргі біздің түсінігімізге сәйкес келетін ұғым орта ғасырларда қалыптасқан және ол адамның ақыл-ой қабілеттерін, ерекше мүмкіндіктерін жеке қолдану үшін және оны одан әрі жетілдіру үшін берілгендігін білдірген (Gallardo-Gallardo және т.б., 2013). Сонымен қатар талант әдетте белгілі бір салада көрінетін туа біткен қабілет ретінде сипатталады (Tansley, 2011). Ал мақала мақсатына сәйкес аса баса назар аударатынымыз, таланттарды басқаруда «талант» қалайша сипатталады және оның маңыздылығы неде екенін анықтау еді.

Көптеген рецензияланған басылымдар талантты жеке қызметкерлер көрсететін ерекше сипаттамалар ретінде тұжырымдайды. Сол сияқты, менеджерлер көбінесе адамдардың ұйымның ең маңызды активтері екендігіне

баса назар аудару үшін өздерінің жұмыс күшін ұйымның таланты деп атайды (Ashton және т.б., 2005). Талант ерекше қабілеттерге ие бола отырып, оны одан әрі дамытуға тырысады, демек қалыптасқан жағдайға бейімделеді, өзгереді. Сондықтан талант көбінесе белгілі бір қызмет саласындағы тамаша өнімділікке теңестіріледі (Gagné, 2000). Бірақ талант туа біткен қабілет деген ойдан басқа, талантты қалыптастыру немесе жасау керек деген ой бар, яғни талант тәжірибеден туады екен (Ericsson және т.б., 2007). Тәжірибе жинақтау үшін ерік-жігер, шыдамдылық, қызығушылық, жұмысқа берілу сияқты және т.б. ынталандырушы күштердің болуы маңызды. Байқағанымыздай, таланттарды басқару қажеттілігі ең алдымен ұйымның стратегиялық мақсатына жету жолында туындағандықтан, ұйым тарапынан да көптеген жағдайлар алдын-ла жоспарланып жасалуы қажет.

Ұзақ мерзімді перспективада таланттарды басқару үрдісі барысында талант пен ұйым өзара сабақтасуы шарт. Демек таланттарды басқару біздің жұмыс күшіміздің өзгертін сипатына, сондай-ақ жаңа технологиялар салдарынан болған өзгерістерге бейімделуі керек. Бастапқы уақытта таланттарды басқаруды анықтауда төрт негізгі бағыты айтылған еді (Cooke және т.б., 2014):

1) адам ресурстарын басқарудың жаңа тәсілі ретінде;

2) сабақтастықты жоспарлау ретінде;

3) талантты қызметкерлерді бөліп алып басқару;

4) «негізгі позицияларды» алдын-ала анықтап және стратегиялық тұрғыдан басқару

Таланттарды басқару үрдісінің дамуы мен көптеген ойлардың дәлелденуі салдарынан, талант менеджментке қатысты бағыттар одан әрі күрделеніп, айқындала түсті. Мысалы келесі еңбектерде таланттарды басқару ұйымның құндылығын қалыптастыратын адами капитал тұрғысынан басқаруда тәжірибелер мен іс-әрекеттер, қызметтердің жиынтығы ретінде қабылдануы орын алды. Ол алғашқы қадамдарды кіріктіреді, яғни жалдау, іріктеу және дамытуды жатқызады. Бұл қызметтер үйреншікті тәсілге қарағанда әлдеқайда кешенді түрде, жылдам және түгел ұйымды қамту арқылы жүзеге асырылуы тиіс (Lewis және т.б., 2006). Екінші жағынан талантты белгілі лауазымға мақсатты түрде қабылдау, яғни бұл тәжірибе негізінен басшы позицияларға арнайы қызметкерді алуға, кадрлық резервті құруға бағытталған. Әрине бұндай позицияға әлеуеті мен нәтижелілігі жоғары тұлғалар қажет және ол эксклюзивтілік тұрғысынан орынды. Ал инклюзивтілік көзқарасы бойынша талантты сараланбаған игілік ретінде қарастырады (Asar, 2016) және бұл гуманистік тұрғыдан мақұлданады. Әрине бұл жоғарыда айтылып өткен жаһандану, индустрияландыру және постпандемиялық мәселелермен қоса демографиялық тұрғыдан таланттарға деген тапшылыққа қатысты өте орынды.

Таланттарды басқару бағыттары таланттарды тарту, ұстау, дамыту қызметтерімен байланысты болғандықтан, сәйкесінше әрбір қызметтің сапалы орындалуы талант менеджменттің негізгі мақсаты. Бірақ қазіргі таңда аса білікті мамандарды басқаруда жоғарыда айтылған мәселелермен қоса, әлемдік еңбек

нарығында мансапты құрудың жаңа жолы «сызықтық емес» түрін жатқызуға болады. Бұл негізінен қызметкердің бір ұйымда ұзақ жылдар бойы қызмет етуді мақсат етпейділігімен және олардың аса ұтқырлығымен сипатталады. Себебі таланттар өзінің даму траекториясын өздігінен қалыптастырып, ұйымның стратегиялық мақсатымен мүлде сабақтаспауы мүмкін. Сонымен қатар бұндай өзгерістердің gig-экономика салдарынан болуы ықтимал.

Gig-экономикаға қатысты санқилы пікірлер қалыптасуда. Жалпы gig-экономика қысқа мерзімді мақсаттарға бағытталған. Ол дегеніміз бұл штаттан тыс жұмысшылардың еңбегіне негізделген экономика. Оны сонымен қатар қысқа мерзімді келісімшарттар экономикасы деп те атайды, өйткені gig-экономикада уақытша жұмыс немесе икемді жұмыс уақыты жиі кездеседі. Бастапқыда gig-экономика тек қосымша табыс көзі ретінде түсіндірілді, қазір салыстырмалы түрде сыртқы факторлар әсерінен ол әлде қайда күрделене түсті. Gig-экономиканың ең басты ерешелігі өзін-өзі жұмыспен қамту тұрғысынан уақыт ресурсын, яғни оны өзіндік қажеттіліктерге тәуелді жоспарлау. Сонымен қатар маңызды қозғаушы күш ретінде анықталатын - табыс табу көзі сияқты артықшылықтарға қол жеткізу.

Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының мәліметтеріне сүйенсек, елімізде де өзін-өзі жұмыспен қамтыған халық немесе «тәуелсіз қызметкер» саны өсуде (кесте 1). 2019-2021 жылдар аралығында біршама ғана өзгермелі болғанымен, 2022 жылға ресми мәліметтер бойынша бұл санат 27,3 мың адамға өсіп, 2,1 млн аса адамды құрады. Демек 2023 жылдың I тоқсан бойынша ресми статистика мәліметтеріне сәйкес, Қазақстан экономикасының әртүрлі салаларында жұмыспен қамтылғандар, яғни 9 млн адам ішінде 23,6% тәуелсіз қызметкерлер құрады (Ұлттық статистика бюросы, 2023). Сонымен қатар бұл санатқа әртүрлі жас аралығына енетін және білім деңгейлері мен қызмет ету салалары санқилы адамдар жатады. Айта кететін жайт, gig-экономика халықтың жұмыспен қамтылуы тұрғысынан біршама өзіндік оң ықпал етеді және NEET (Not in Education, Employment or Training) оқымайтын, не жұмыс істемейтін жастар санатына жататындардың санын азайтады.

Кесте 1. Жұмыспен қамту мәртебесі бойынша өзін-өзі жұмыспен қамтыған халық

	2019	2020	2021	2022
Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар (тәуелсіз қызметкерлер)	2 099 249	2 045 374	2 096 907	2 124 239
соның ішінде:				
Жұмыспен нәтижелі қамтылғандар	1 911 509	1 846 794	1 917 670	1 941 769
Жұмыспен нәтижесіз қамтылғандар	187 740	198 580	179 237	182 470
Ескерту: Ұлттық статистика бюросының мәліметтері негізінде құрастырылған (Ұлттық статистика бюросы, 2023)				

Gig-экономиканың артықшылықтары мен кемшіліктері бар және ол ұйымға да, қызметкерге де қатысты (CFI, 2022). Ең алдымен артықшылығына, жұмыс берушіге экономикалық тиімділік тұрғысынан жұмыс орнына кететін, жеңілдіктер мен зейнетақы шығындарының азаюын жатқызуға болады. Сонымен қатар жұмысқа қабылдау үрдісін әлде қайда жеңілдетеді. Ал қызметкер үшін ең алдымен қосымша табыс көзі бола тұрып, ыңғайлы жұмыс уақыты мен еңбекке деген қызығушылықтарын сақтап, оларды ынталандыра түседі. Gig-экономикамен байланысты кемшіліктер немесе тәуекелдіктерге жұмысшылардың көбінесе медициналық сақтандыру, ақылы демалыс және зейнетақы жарналары сияқты жеңілдіктерге құқықтарының жоқтығы. Одан басқа жалақыға байланысты кепілдіктің, құқықтық қорғаудың және салыққа байланысты қиындықтардың туындауы мүмкін. Айта кететін жайт, таланттарды басқаруға қатысты әрбір талант өзіне-өзі әрқашан даму жолдарын ұйымдастырып отыруы қажет. Gig-экономиканың белсенді өсуі үкіметтерді еңбек заңнамасын өзгертуге, гиг-қызметкерлердің құқықтары мен қорғау тәсілдерін анықтауға ынталандырады. Кейбір елдерде оларды құқықтық қорғау және еңбек жеңілдіктерін қамтамасыз ету бойынша шаралар қабылдануда. Сарапшылардың пікірі бойынша келер бес жылдың ішінде тұрақсыз жұмыс істейтін жұмысшылардың, яғни «тәуелсіз қызметкердың» саны арта түседі.

Байқанымыздай, мәліметтерге (кесте 1) сәйкес елімізде тәуелсіз қызметкерлердің санының артуы, еңбек етуге байланысты кепілдіктердің қажеттілігі айқындалады. Осы мәселе тұрғысынан таланттардың gig-экономика жағдайында басқарылу жолдарын одан әрі тереңірек зерттеу қажеттілігі орынды.

Материалдар және әдіснама

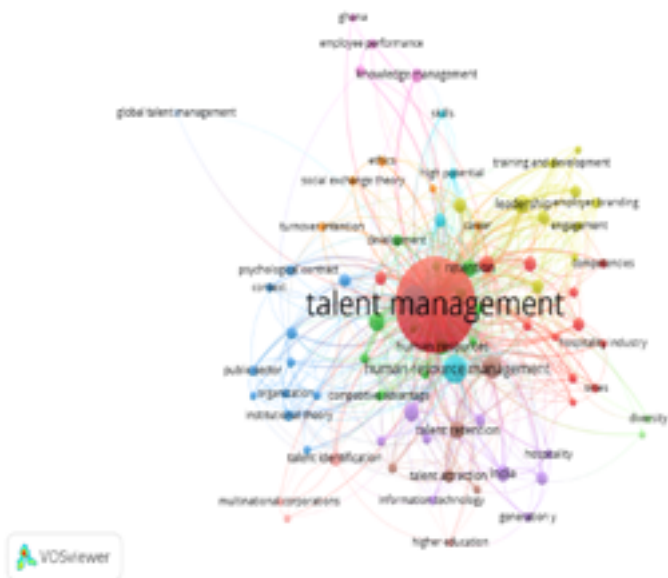
Зерттеу мақсатына жету үшін библиометриялық талдау әдісі қолданылды. Библиометриялық талдау әдісі негізінен зерттеулер мен дереккөздердің ғылыми әсерін анықтап, белгілі бір пән бойынша білімдегі өзгерістерді бағалауды жеңілдету үшін қолданылады (Uribe-Toril және т.б., 2018). Сөздер мен дәйексөздердің жиілігін талдау, елдер, университеттер, зерттеу тобы немесе авторлар бойынша басылымдарды санау библиометриялық талдау арқылы жүзеге асырылады (Gaviria-Marin және т.б., 2019). Дереккөздері ретінде Web of Science, Scopus библиографиялық дерекқорлары қолданылды, өйткені олар сапалы рецензияланған зерттеу әдебиеттерін кіріктіреді. Scopus дерекқорына енетін ғылыми жұмыстарға библиометриялық талдау жасау мақсатында VOSviewer бағдарламалық жасақтамасы қолданылды. VOSviewer ғылыми еңбектер үшін бірлескен дәйексөздер мен кілт сөздердің, елдердің, авторлардың картасын жасау және көрсету үшін пайдаланылды (Van Eck және т.б., 2010).

Нәтижелер және талқылаулар

Ең алғашқы қадамда Web of Science библиографиялық дерекқорынан еңбектер саны талданды. Мұнда кілт сөз негізінде «таланттарды басқару» сөз тіркесі алынды, ол жағдайда еңбектер саны 6467-ге тең болды. Ал

«экономика», «қаржы», «бизнес, менеджмент» және «бухгалтерлік есеп» сияқты білім салалары бойынша шектегенде 2847-ге дейін қысқарды. Кейін «таланттарды басқару» сөз тіркесімен бірге «gig-экономика» қолданғанда тек 9 еңбек анықталды.

Scopus дерекқорында да кілт сөз негізінде «таланттарды басқару» сөз тіркесі алынды. Scopus библиографиялық дерекқоры мақаламызда негізгі болып анықталды. Нәтижесінде дерекқордан 9193 құжат табылды. Осыдан кейін іріктеуді шектеу мақсатында «экономика», «қаржы», «бизнес, менеджмент» және «бухгалтерлік есеп» сияқты білім салалары бойынша қысқартылды және еңбектердің саны да 3859 еңбекке дейін азайды. Одан әрі нақтылау мақсатында қайта кілт сөз ретінде «таланттарды басқару» сөз тіркесі белгіленді. Бұл қадам нәтижесінде тек 796 еңбек қалды және ол 2004 жылдан бастап бүгінгі күнге дейін зерттеулерді енгізді. Нәтижесі VOSviewer бағдарламалық жасақтамасы арқылы төмендегі (сурет 1) сипатталды.

Сурет 1. Scopus библиографиялық дерекқорындағы таланттарды басқаруға қатысты зерттеулердегі кілт сөздерді сәйкестендіру желісі.
(Figure 1. Keywords matching network in research related to talent management in the Scopus bibliographic database.)

VOSviewer бағдарламалық жасақтамасы тек ағылшын тілінде жұмыс істейді. Сондықтан талдау жұмыстарын жүргізу қажеттілігі бар. Таланттарды басқару ең алдымен адам ресурстарын басқару, жаһандық деңгейде таланттарды басқару, құзыреттіліктердің артықшылықтары, дағдылар, қызметкердің нәтижелілігі, таланттарды анықтау, ұстау, дамыту және сонымен қатар гендерлік әртүрлілік пен жас буындарына байланысты ерекшелік және т.б. сияқты кілт сөздермен сабақтасып, зерттеулердің негізгі қарастыратын бағыттарын айқындайды. Бұл жерде түстер кластерлік байланысты сипаттайды. Еңбектердің көп бөлігін АҚШ,

Ұлыбритания, Үндістан, Аустралия, Ирландия және т.б. елдердің авторлары жариялаған. Таланттарды басқару дамушы елдердің контекстісі негізінде соңғы жылдарда ғана ескеріліп, зерттеу жұмыстары жүргізілуде. Сонымен қатар 2010 жылдан бастап таланттарды басқаруға қатысты еңбектердің саны күрт артуда және 2022 жылы 96 құжат жарияланған. Dries, N., Scullion, H., Collings, D.G., Vaiman, V., Thunnissen, M авторларының еңбектері жиі келтірілген.

Gig-экономика жағдайында қалыптасатын ерекшеліктерді ескере отырып, VOSviewer бағдарламалық жасақтамасында қосымша талдау жасағанда келесідей нәтиже шығады (сурет 2).

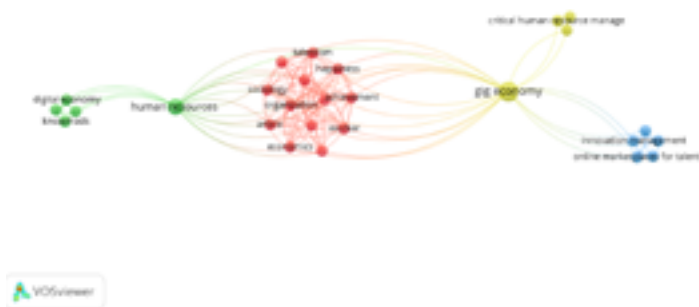
Сурет 2. Scopus библиографиялық дереккөзіндегі gig-экономикаға қатысты зерттеулердегі кілт сөздерді сәйкестендіру желісі.

(Figure 2. Keywords matching network in Gig economy related research in the Scopus bibliographic database.)

Ең алдымен жоғарыда айтылып өткендей, жаһандық, жаңа технологияларға және Covid-19 пандемия әсерінен болған ескерілуі қажет жағдайларды байқаймыз. Заман талабына сай икемділік, қауіпсіздік, менталды денсаулық, gig-қызметкер, сандық еңбек, лайықты жұмыс, еңбекке деген қарсылық және т.б. сияқты ұғымдар аясында зерттеулер жүргізілгендігін көреміз. Жалпы зерттеулер 2016 жылдан бастап өсіп, пандемия жылдарында өзінің шыңына жеткен, соңғы жылдары жүзден аса құжаттар жарияланған. Еңбектер негізінен АҚШ, Ұлыбритания, Аустралия және Германия елдеріне тиісілі және Graham, M., Gandhi, A., Scahuo, Y.G. және т.б. сияқты авторлардың еңбектері жиі кездеседі.

Таланттарды басқаруға және gig-экономикаға қатысты зерттеулердегі кілт сөздерді қарастырғанда, цифрлық технологиялардан тыс зерделеуге болмайтындығы (сурет 3) анықталды. Себебі мұндай экономика ең алдымен

жаңа инновациялық мүмкіндіктерге және білім, еңбек шекарасының жойылуына тәуелді. Бұл үдеріс ең алдымен маңызды адами ресурстармен жүзеге асырылатындығына күмән жоқ. Сондықтан жұмыс берушілер таланттарды тарту барысында тек қана қысқа мерзімге жоспарламай, ұзақ мерзімді болашақ перспективада таланттармен жұмыс істеу үшін қолайлы жағдайларды ұйымдастыру туралы ойластыру қажет.

Сурет 3. Scopus библиографиялық дерекқорындағы таланттарды басқаруға және gig-экономикаға қатысты бірлескен зерттеулердегі кілт сөздерді сәйкестендіру желісі.
(Figure 3. Keywords matching network in collaborative research related to talent management and Gig economy in the Scopus bibliographic database.)

Бұл жерде индекстелетін кілт сөздер де ескерілді. Индекстелетін кілт сөздерді негізінен Scopus өзі тандайды және олар Elsevier иелік ететін немесе лицензиялайтын тезаурустардан алынған сөздіктер үшін стандартталған. Индекстелетін кілт сөздердің автордың кілт сөздерінен айырмашылығы, индекстелген кілт сөздер синонимдерді, әртүрлі емлелерді және көпше сөздерді ескереді (сурет 4).

Сурет 4. Scopus библиографиялық дерекқорындағы таланттарды басқаруға және gig-экономикаға қатысты индекстелетін кілт сөздер
(Figure 4. Indexable keywords related to talent management and Gig economy in the Scopus bibliographic database)

Сурет 4 бойынша өнеркәсіптік зерттеулер мен экономикалар, бағдарламалық оқыту, амортизация, инвестициялар, сонымен қатар ұйымдардың аутсорсинг қызметтеріне жүгіну туралы байланыстарын қарастырған. Жалпы аутсорсингтің негізі қызметі ұйымдардың бизнес үшін маңызды кейбір үрдістерін сыртқы орындаушыларды тарту арқылы жүзеге асыруы.

Бұл жерде бөліп алып қарастыратынымыз – ақпараттық технологиялармен ұштастырылған иммиграция. Себебі gig-экономика және жоғарыда келтірілген мәселелерге байланысты таланттардың басқа елге көшуі де орын алуы мүмкін. Қазіргі таланттарға деген жоғары сұраныстың салдарынан дамыған елдер тарапынан оларды өздеріне тарту бойынша арнайы бағдарламалар ұйымдастырылатындығы мәлім. Себебі соңғы жылдары жүргізілген зерттеу нәтижелері жоғары білікті жұмысшылардың көші-қоны мен елдің бәсекеге қабілеттілігі және экономикалық өсуі арасындағы тығыз байланысты растайды (Олиінык, 2021). Жоғары білікті мигранттар немесе таланттар экономикалық тұрғыдан айтарлықтай дамуға әсер етеді, өйткені мұндай мамандардың келуі сол елдің зияткерлік капиталын толықтырады.

Соңғы қадамда «таланттарды басқару» және «gig-экономика» сөз тіркестерін біріктіре отырып, Web of Science библиографиялық дерекқорына сәйкес Scopus дерекқоры да қарастырылды. Қорытындыда тек 9 еңбек табылды және сол бойынша зерттеу нәтижесі талданды. Екі дерекқордың нәтижелері бойынша бірнеше жұмыстар сәйкес келді. 2018 жылдан 2021 жылдар аралығында жыл сайын екі еңбектен жарық көрсе, соңғы 2022 жыл бойынша тек біреу ғана. Еңбектер негізінен Ұлыбритания, Үндістан, Испания және т.б. елдерінен. Құжаттардың бірнешеуі Scopus-тың жарияланым белсенділігін талдауға арналған SciVal аналитикалық жүйе бойынша сараланды. Қазіргі таңда өте өзекті болып, «бөлісу экономикасы» немесе «sharing economy» бағыты анықталды. Жалпы бөлісу экономикасы үнемділікті қолдайды. Бұл бағыт талант менеджмент пен gig-экономиканы біріктіре отырып, болашақ зерттеулердің құндылығын арттыра түсуі мүмкін.

Қорытынды

Библиометриялық талдаудың мақсатына негізделіп отырып, таланттарды басқару және gig-экономика өзара бөлек және бірлесе отырып қарастырылды. Әрбір бағытқа орташа есеппен сапалы рецензияланған зерттеу әдебиеттерінде соңғы жылдары көптеген еңбектер арналған екен. Әрине бұл ең алдымен олардың заман талабына сай өзектілігімен анықталады. Ал мақала мақсаты тұрғысынан бұл екі бағыт бірлесе отырып, болашақта одан әрі зерттеліп, дамуы қажет. Ол ең алдымен әлемдік еңбек нарығының өзгерісіне тәуелді.

Қазақстан Республикасының еңбек нарығында да тәуелсіз қызметкер санатының артуы мен жоғары білікті, яғни талантты қызметкерлерге деген тапшылықтың дер кезінде реттелуі мақсатында маңызды. Ғылыми еңбектер қоғамда қалыптасқан мәселелерді шешу мен алдын-алуға бағытталғандықтан және елімізде осы тақырыптарға арналған ғылыми жұмыстардың шектеулі санын ескере отырып, олар тереңірек зерделенуі керек екендігіне күмән жоқ.

Сонымен қатар зерттеулерде жас буындары, яғни X, Y және Z ұрпақтарының өзгешіліктерін және гендерлік әртүрлілік аспектілерін, олардың gig-экономикаға қатысты көзқарастарын ескерсе, жұмыстардың құндылығы арта түсер.

REFERENCES

- Acar P., 2016 - *Acar P.* Theoretical journey of talent management: Egalitarian and elitist approach. *Pressacademia*, 3(3). Pp 284–290. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2016321984> (in Eng.).
- Ainsworth J., 2017 - *Ainsworth J.* Gig economy: Introduction. London: The House of Lords Library. (in Eng.).
- Ashton C., Morton L., 2005 - *Ashton C., Morton L.* Managing talent for competitive advantage: Taking a systemic approach to talent management. *Strategic HR Review*, 4(5). Pp. 28–31. <https://doi.org/10.1108/14754390580000819> (in Eng.).
- Beechler S., Woodward I. C., 2009 - *Beechler S., Woodward I. C.* The global “war for talent”. *Journal of International Management*, 15(3). Pp. 273–285. <https://doi.org/10.1016/j.intman.2009.01.002> (in Eng.).
- Cambridge Dictionary, 2023. - *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/ru/> (date accessed: 23.02.2023) (in Eng.).
- CFI. Gig-economy, 2022. - *CFI*. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/gig-economy/> (date accessed: 21.02.2023)
- Cooke F. L., Saini D. S., Wang J., 2014 - *Cooke F. L., Saini D. S., Wang J.* Talent management in China and India: A comparison of management perceptions and human resource practices. *Journal of World Business*, 49(2). Pp. 225–235. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2013.11.006> (in Eng.).
- Ericsson K. A., Prietula M. J., Cokely E. T., 2007 - *Ericsson K. A., Prietula M. J., Cokely E. T.* The making of an expert. *Harvard Business Review*, 85(7/8). Pp. 115–121. (in Eng.).
- Gallardo-Gallardo E., Dries N., González-Cruz T. F., 2013 - *Gallardo-Gallardo E., Dries N., González-Cruz T. F.* What is the meaning of ‘talent’ in the world of work? *Human Resource Management Review*, 23(4). Pp. 290–300. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2013.05.002> (in Eng.).
- Gagné F., 2000 - *Gagné F.* Understanding the complex choreography of talent development through DMGT-Based analysis. In K. A. Heller et al. (Eds.), *International handbook of giftedness and talent* (2nd ed.), Oxford: Elsevier. (in Eng.).
- Gaviria-Marin M., Merigó J. M., Baier-Fuentes H., 2019 - *Gaviria-Marin M., Merigó J. M., Baier-Fuentes H.* Knowledge management: A global examination based on bibliometric analysis, *Technological Forecasting & Social Change*, 140. Pp. 194–220. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.07.006> (in Eng.).
- Lewis R. E., Heckman R. J., 2006 - *Lewis R. E., Heckman R. J.* Talent management: A critical review. *Human Resource Management Review*, 16(2). Pp. 139–154. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2006.03.001> (in Eng.).
- Oliinyk O., Bilan Y., Mishchuk H., Akimov O., Vasa L., 2021 - *Oliinyk O., Bilan Y., Mishchuk H., Akimov O., Vasa L.* The Impact of Migration of Highly Skilled Workers on The Country’s Competitiveness and Economic Growth. *Montenegrin Journal of Economics*, 17 (3). Pp. 7–19. <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2021.17-3.1> (in Eng.).
- Tansley C., 2011 - *Tansley C.* What do we mean by the term “talent” in talent management?. *Industrial and Commercial Training*, 43(5). Pp. 266–274. <https://doi.org/10.1108/00197851111145853> (in Eng.).
- The situation in the labor market. Website of Agency for Strategic planning and reforms of the Republic of Kazakhstan Bureau of National Statistics, 2023 - https://new.stat.gov.kz/news/e-bek-narynda-y-zha-day%D0%97%D0%97/?sphrase_id=27960 (date accessed: 23.06.2023) (In Kaz.)
- Uribe-Toril J., Ruiz-Real J. L., De Pablo Valenciano J., 2018 - *Uribe-Toril J., Ruiz-Real J. L., De Pablo Valenciano J.* Gentrification as an Emerging Source of Environmental Research. *Sustainability*, 10(12). <https://doi.org/10.3390/su10124847> (in Eng.).
- Van Eck N.J., Waltman L., 2010 - *Van Eck N.J., Waltman L.* Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84 (2). Pp. 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3> (in Eng.).

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Әбілқасымова, Б.Р. Қасқатаева, Е.А. Тұяқов, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОРТА МЕКТЕП ПЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ САБАҚТАСТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков АСТРОНОМИЯНЫҢ КЕЙБІР ТАҚЫРЫПТАРЫН ОҚЫТУДА ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	45
А.Ш. Ермекбаева АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ДАҒДЫЛАРЫН ЖАҚСARTУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БЕЙНЕЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУ.....	55
С.Ж. Жанжигитов БОЛАШАҚ ЗАҢҒЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова PVL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫНА ЕНГІЗУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ САКРАЛДЫ ЖЕРЛЕР ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	94
Г.Е. Жумағалиева, А.Р. Райымқұлова, Ә.Е. Әбуов, А. Айпенсова, Н.Б. Бахытбек БОЛАШАҚ МАМАНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Қуанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУ ҮДЕРІСІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденқұлова, П.Ж. Нағашыбаева БИОЛОГ МҰҒАЛІМДІ ДАЯРЛАУДА БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК ТУРАЛЫ БІЛІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Қошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ПӘНДІК-ТІЛДІ КІРКІТІРЕ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНДА СКАФФОЛДИНГ ӘДІСІН ІСКЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГИЯ САБАҒЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ.....	143
Н.С.Кожамқұлова, Д.Т.Танирбергенова, Б.Б.Атабекова БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖЕРЛЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева XX ҒАСЫРДЫҢ 20-ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ КІТАПХАНАЛАРДЫҢ РӨЛІ.....	168
К. Құлшаш, Ж.Б. Шілдебаев ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАУДА ІС-ӘРЕКЕТТІ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева АУЫЛ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМЫТУ ЭКОСИСТЕМАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІК БАСҚАРУ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетпісбаева, Ш. Алтынбеков ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МАТЕМАТИКА САЛАСЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А.Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тілеумбетова ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, Қ. Құбдашева, В. Юлдашева САРАЛАП ОҚЫТУ – ОҚУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАСЫ РЕТІНДЕ.....	247
Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ.....	260
С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	276
Қ.Ж. Утеева, А.К. Олжасва, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаевна ЖЕТКІНШЕКТЕР САНАСЫНДА ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ.....	291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТІҢ НЕСИЕ ТӘУЕКЕЛІН БАСҚАРУ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ШЕШІМДЕР («ХАЛЫҚ БАНК» АҚ МЫСАЛЫНДА).....	304
Ш.К. Абиқенова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сағтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е.Төлепов ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨМІР ШАХТАЛАРЫНДА БОЛҒАН ӨНДІРІСТІК ЖАРАҚАТТАНУДЫҢ СТАТИСТИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІН ТАЛДАУ.....	317
Л.Т. Ақильжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ОРНЫҚТЫ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ЖОСПАРЛАУ.....	330
Ж.З. Баймуқашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова, М.Н. Нургабылов ҚАЗАҚСТАНДА ӘЙЕЛ КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН БОЛАШАҒЫ.....	347
Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова ЕДТЕСН ЖОБАСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ЕСЕПТЕУ “МАРКЕТПЛЕЙСТЕРДЕГІ МИЛЛИОН”.....	365
Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК: ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ РӨЛІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	378
Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. Қ. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАНК СЕКТОРЫН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ.....	392
Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова, Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ ҚҰНЫН АРТТЫРУ АРҚЫЛЫ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ДАМУЫ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БРЕНДИНГТІ ІЛГЕРІЛЕТУ.....	404
Г. Жамбылова, Г.Даулиева, Г. Сағындықова, Ү. Юсупов, М. Есбусинова АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ КЕШЕНІН МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ.....	419
Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф КӘСІПОРЫНДАРДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯЛАР ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҰЙЫМДАСТЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚҚА ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ИНТЕЛЛЕКТНІҢ ӘСЕРІ.....	433
Д. Жуламанова ТАЛАНТТАРДЫ БАСҚАРУ ЖӘНЕ GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЯЛЫҚ ТАЛДАУ.....	451
Кенжин Ж. Б, Кунызов Е.К, Серик Серикбаев, М.Жанат, Дюсенгазина Н. Н, Л.А. Шафеева АЙМАҚТЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫ (ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫ): ҚИЫНДЫҚТАР, СТРАТЕГИЯЛАР ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....	463
А.К. Кожаметова, А.Б. Есмұрзаева ЖАСЫЛ ЭНЕРГЕТИКАҒА КӨШУ: ҚАРЖЫЛАНДЫРУ НАРЫҒЫНА, ИНВЕСТИЦИЯЛАРҒА ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ БОЛАШАҚҚА АРНАЛҒАН САЯСАТҚА ЖАН-ЖАҚТЫ ШОЛУ.....	481
Б.Б. Мубарақова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафтункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ҚР ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ АРҚЫЛЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУ.....	497

Н.А. Нүрсейіт

ҚОЛМА-ҚОЛ АҚШАСЫЗ АЙНАЛЫМҒА КӨШУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ
МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....511

А. Оразғалиева, Г. Сағындықова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР АРАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ
ШЕШІЛУ ЖОЛДАРЫ.....531

Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІГІ.....546

Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д.
1920 ЖӘНЕ 2020 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ЖҰМЫСТЫҢ ЖАҢА ФОРМАЛАРЫ.....560

Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова,
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҰНАЙ-ГАЗ КОМПАНИЯЛАРЫНЫҢ «ЖАСЫЛ»
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН ҚАРЖЫЛЫҚ
БАҒАЛАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....573

Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова
ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕНІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ
ОРГАНДАРЫНЫҢ САРАПТАМАЛЫҚ-ТАЛДАМАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН ЖЕТІЛДІРУ.....592

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Е. Абылкасымова, Б.Р. Каскатаева, Е.А. Туяков, А.А. Бажи, А.Н. Умиралханов О ПРОБЛЕМЕ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ В ШКОЛЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ КАЗАХСТАНА.....	7
А.Г. Аубакир, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин, Д.У. Сексенова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	26
А.Б. Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ НЕКОТОРЫХ ТЕМ АСТРОНОМИИ И АСТРОФИЗИКИ.....	45
А.Ш. Ермакбаева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИДЕОРОЛИКОВ В КАЧЕСТВЕ ИНСТРУМЕНТА ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	55
С.Ж. Жанжигитов ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ.....	66
Э.Б. Жаппарбергенова ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ РВЛ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ ПРОГРАММУ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК.....	81
С. Жорабай, К. Мамирова, Д. Садыкова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОНЯТИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ О САКРАЛЬНЫХ МЕСТАХ.....	94
Г.Е. Жумагалиева, А.Р. Раимкулова, А.Е. Абуов, А. Айпеисова, Н.Б. Бахытбек ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ.....	108
Г. Жусупкалиева, Б. Куанбаева, Г. Салтанова, А. Тумышева, М. Рахметов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEAM ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ РЕШЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЗАДАЧ.....	119
С.Ж. Ибадуллаева, Г.М. Байхожаева, С.К. Таженова, А.Ж. Берденкулова, П.Ж. Нагашыбаева ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ О БИОРАЗНООБРАЗИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ-БИОЛОГА.....	131
А.И. Исаев, Ш.М. Алимова, Н.Д. Кошанова, Э.К. Ибрагимова, Б.З. Умиров ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКА БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ МЕТОДОВ СКАФФОЛДИНГА В ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	143
Н.С. Кожамкулова, Д.Т. Танирбергенова, Б.Б. Атабекова МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ.....	158
А.Н. Конкабаева, Н.Н. Конкабаева, Р.Ж. Мрзабаева РОЛЬ БИБЛИОТЕК В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА В 20-Е ГОДЫ XX ВЕКА.....	168
К. Кулшаш, Ж.Б. Чилдибаев МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПОВЫШЕНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТАРШЕ КЛАССНИКОВ.....	179
А.Ж. Мурзалинова, А.А. Жайтапова, Л.С. Альмагамбетова, Г. Дянкова, Н.Т. Уалиева УПРАВЛЕНИЕ ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ЭКОСИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОЙ ШКОЛЫ.....	197
Т. Мырзабеков, Г. Жетписбаева, Ш. Алтынбеков МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТАРШЕКЛАССНИКОВ В ОБЛАСТИ МАТЕМАТИКИ.....	218
К.К. Сагадиева, С.А. Иванова, Н.В. Докучаева, Д.Б. Тлеумбетова РАЗВИТИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	234

Р. Садыкова, Э. Джансеркеева, К. Кубдашева, В. Юлдашева
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА247

Г.А. Сейдуллаева, Ж.Б. Жардамалиева, Г.Ж. Жалелова, К.А. Сундеткалиева
ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СТУДЕНТОВ260

С.Ж. Турикпенова, М.Н. Оспанбекова, А.Д. Рыскулбекова
ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ
СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ТЕХНОЛОГИИ276

К.Ж. Утеева, А.К. Олжаева, Б.Б. Атабекова, К.А. Абдреймова, А.Т. Кенжебаева
ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТЕЙ В СОЗНАНИИ ПОДРОСТКОВ291

ЭКОНОМИКА

М.Х. Абдинова, А.Е. Ажарбаева
УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА: ПРОБЛЕМЫ
И РЕШЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ АО «НАРОДНЫЙ БАНК»).....304

Ш.К. Абикинова, Ш.Т. Айтимова, Г.С. Сагтарова, А.Б. Бекмагамбетов, Ә.Е. Төлепов
АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА,
ПРОИЗОШЕДШИХ НА УГОЛЬНЫХ ШАХТАХ КАЗАХСТАНА.....317

Л.Т. Ақылжанова, А.Т. Жансейтов, А.Б. Мыржықбаева, С.Б. Байбосынов
ФИНАНСОВОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ
СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ.....330

**Ж.З. Баймукашева, Г.Б. Танирбергенова, А.А. Кудайбергенова, Э.С. Балапанова,
М.Н. Нургабылов**
РАЗВИТИЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....347

Э.С. Балапанова, М.Д. Каримова, А.Т. Исаева, З.У. Джубалиева, Р.К. Арзикулова
РАСЧЕТ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТА EDTECH “МИЛЛИОН НА
МАРКЕТПЛЕЙСАХ”.....365

Б. Бимбетова, Ж. Кенжин, Г. Жанибекова, Ж. Кинашева
СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: РОЛЬ И ВОЗМОЖНОСТИ В
СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....378

Н. А. Гумар, М. Я. Имрамзиева, Г. К. Жанибекова, Ш.Е.Шалбаева, С.Н.Изеев
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ
ЭКОНОМИКИКАЗАХСТАНА.....392

**Л.М. Давиденко, А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, М.К. Каримбергенова,
Н.М. Шеримова, А.Ж. Кунызова**
РАЗРАБОТКА ТЕХНОЛОГИИ И ПРОДВИЖЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО БРЕНДИНГА
ПУТЕМ НАРАЩИВАНИЯ СТОИМОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....404

Г. Жамбылова, Г. Даулиева, Г. Сагиндыкова, У. Юсупов, М. Есбусинова
СПЕЦИФИКА МОДЕРНИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА.....419

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф
ВЛИЯНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ПОВЕДЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....433

Д. Жуламанова
УПРАВЛЕНИЕ ТАЛАНТАМИ И GIG-ЭКОНОМИКА: БИБЛИОМЕТРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ.....451

**Ж. Б.Кенжин, Е.К.Кунызов, С.Серикбаев, М.Жанат, Н. Н.Дюсенгазина,
Л.А. Шафеева**
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕГИОНЕ (НА ПРИМЕРЕ
ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ): ВЫЗОВЫ, СТРАТЕГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....463

А.К. Кожаметова, А.Б. Есмурзаева ПЕРЕХОД К ЗЕЛЕННОЙ ЭНЕРГИИ: ВСЕСТОРОННИЙ ОБЗОР РЫНКА ФИНАНСИРОВАНИЯ, ИНВЕСТИЦИЙ И ПОЛИТИКИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО БУДУЩЕГО.....	481
Б.Б. Мубаракова, Д.С. Уразалимова, Г.Ж. Рысмаханова, Н.С. Кафгункина, Л.З. Паримбекова, А.Ж. Мусина ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА РК.....	497
Н.А. Нурсейт ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ПЕРЕХОДА НА БЕЗНАЛИЧНЫЙ ОБОРОТ.....	511
А. Оразгалиева, Г. Сагиндыкова, Г. Жанибекова, Р. Малаева, Ж. Кинашева ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНЕ....	531
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж.Таяуова, А.И.Есентурлиева, Г.Б.Бермухамедова, Ч.Дабабрата ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В КАЗАХСТАНЕ.....	546
Уалтаева А.С., Атабаева Ф.К., Уалтаев М.Д. НОВЫЕ ФОРМЫ ЗАНЯТОСТИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ В 1920 -Е И 2020-Е ГОДЫ.....	560
Н.Ж.Уразбаев, Б.К.Нурмаганбетова, А.Ж.Наурызбаев, Б.Х.Айдосова, А.Б.Алибекова, ФИНАНСОВАЯ ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В «ЗЕЛЕННЫЕ» ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ КОМПАНИЙ В КАЗАХСТАНЕ.....	573
Ж.А. Шанайбаева, Л.М. Сембева, А.Б. Алибекова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНЕШНЕГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА С УЧЕТОМ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА.....	592

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.E. Abylkassymova, B.R. Kaskataeva, Y.A. Tuyakov, A.A. Bazhi, A.N. Umiralkhanov ON THE PROBLEM OF CONTINUITY OF TEACHING MATHEMATICS IN SCHOOL AND PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	7
A.G. Aubakir, A.D. Maimataeva, S.V. Sumatokhin, D.U. Seksenova FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	26
A.Бахтыбай, Т.А. Турмамбеков EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF NEW APPROACHES IN TEACHING SOME TOPICS OF ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS.....	45
A.Sh. Yermekbayeva USING VIDEOS AS A TOOL TO ENHANCE STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS DURING ENGLISH LESSONS.....	55
S.Zh. Zhanzhigitov PEDAGOGICAL MODEL OF PROFESSIONAL TERMINOLOGICAL LITERACY DEVELOPMENT OF FUTURE LAWYERS.....	66
E.B. Zhapparbergenova INTRODUCTION OF PBL TECHNOLOGY INTO THE EDUCATIONAL PROGRAM OF NATURAL SCIENCE.....	81
S. Zhorabay, K. Mamirova, D. Sadykova METHODOLOGICAL BASIS FOR FORMING STUDENTS' CONCEPT OF SACRED PLACES.....	94
G.E. Zhumagalieva, A.R. Raimkulova, A.E. Abuov, A. Aipeissova, N.B. Bakhytбек TECHNOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS.....	108
G. Zhusupkalieva, B. Kuanbayeva, G. Saltanova, A. Tumysheva, M. Rakhmetov THE USE OF STEAM TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF SOLVING PHYSICAL PROBLEMS.....	119
S.Zh. Ibadullayeva, G.M. Baykhozhaeva, S.K. Tazhenova, A.Zh. Berdenkulova, P.Zh. Nagashybayeva WAYS OF FORMATION OF KNOWLEDGE ABOUT BIODIVERSITY IN THE PREPARATION OF A TEACHER-BIOLOGIST.....	131
G.I. Isaev, SH.M. Alimova, N.D. Kozhanova, E.K. Ibragimova, B.Z. Umirov ORGANIZATION OF THE BIOLOGY LESSON THROUGH THE IMPLEMENTATION OF SCAFFOLDING METHODS IN THE TECHNOLOGY OF SUBJECT-LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	143
N.S.Kozhamkulova, D.T. Tanirbergenova, B.B.Atabekova TRAINING METHODS OF EDUCATIONAL MANAGERS.....	158
A.N. Konkabayeva, N.N. Konkabayeva, R.Zh. Murzabayeva THE ROLE OF LIBRARIES IN THE FIELD OF EDUCATION IN KAZAKHSTAN IN THE 20S OF THE 20TH CENTURY.....	168
K. Kulshash, J.B. Childibayev METHODOLOGY OF ACTION RESEARCH IN IMPROVING THE ENVIRONMENTAL FUNCTIONAL LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS.....	179
A.Zh. Murzalinova, A.A. Zhaitapova, L.S. Almagambetova, G. Dyankova, N.T. Ualiyeva MANAGEMENT FOR COOPERATION AND INTERACTION IN THE ECOSYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	197
T. Myrzabekov, G. Zhetpisbayeva, Sh. Altynbekov METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE FIELD OF MATHEMATICS.....	218

K.K. Sagadieva, S.A. Ivanova, N.V. Dokuchaeva, D.B. Tleumbetova DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL AND INNOVATIVE THINKING OF TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS IN RESEARCH ACTIVITIES.....	234
R. Sadykova, E. Janserkeyeva, K. Kubdasheva, V. Yuldasheva DIFFERENTIATED TEACHING IS A FORM OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	247
G. Seidullayeva, Zh. Zhardamaliyeva, G. Zhalelova, K. Sundetkaliyeva PRIORITY DIRECTIONS FOR FORMING SPEECH COMPETENCE OF STUDENTS.....	260
S.Zh. Turikpenova, M.N. Ospanbekova, A.D. Ryskulbekova TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS BASED ON ART-TECHNOLOGY.....	276
K. Uteeva, A. Olshaeva, B. Atabekova, K. Abreimova, A. Kenzhebaeva THE IMPORTANCE OF THE FORMATION OF VALUES IN THE MINDS OF ADOLESCENTS.....	291

EKONOMICS

M.Kh. Abdinova, A.E. Azharbayeva CREDIT RISK MANAGEMENT OF A COMMERCIAL BANK: PROBLEMS AND SOLUTIONS (ON THE EXAMPLE OF JSC “HALYK BANK”).....	304
Sh. Abikenova, Sh. Aitimova, G. Sattarova, A. Bekmagambetov, A. Tolepov ANALYSIS OF STATISTICAL INDICATORS OF OCCUPATIONAL INJURIES THAT OCCURRED AT COAL MINES OF KAZAKHSTAN.....	317
L.T. Akilzhanova, A.T. Zhanseitov, A.B. Myrzhymbayeva, S.B. Baibossynov FINANCIAL STATE PLANNING FOR STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	330
Zh. Baimukasheva, G. Tanirbergenova, A.A. Kudaibergenova, E. Balapanova, M. Nurgabylov DEVELOPMENT OF WOMEN’S ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	347
E.S. Balapanova, M.D. Karimova, A.T. Issaeva, Z.U. Dzhubaliev, R.K. Arzikulova CALCULATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE EDTECH PROJECT “MILLION ON MARKETPLACES”.....	365
B. Bimbetova, Zh. Kenzhin, G. Zhanibekova, Zh. Kinasheva, A. Ospanova SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: THE ROLE AND OPPORTUNITIES IN MODERN SOCIETY.....	378
N. Gumar, M. Imramziyeva, G. Zhanibekova, Sh. Shalbaeva, S. Izeev TRANSFORMATION OF THE BANKING SECTOR IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	392
L.M. Davidenko, A.N. Beisembina, S.K. Kunyazova, M.K. Karimbergenova, N.M. Sherimova, A.Zh. Kuniyazova DEVELOPING TECHNOLOGY AND PROMOTING ECO-BRANDING BY INCREASING THE VALUE OF HUMAN CAPITAL.....	404
G. Zhambylova, G. Daulieva, G.Sagindykova, U. Yussupov, M.Yesbussinova SPECIFICS OF MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL COMPLEX.....	419
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs THE IMPACT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ON ORGANIZATIONAL BEHAVIOR IN TERMS OF INNOVATIVE CHANGES IN ENTERPRISES.....	433
D. Zhulamanova, 2023 TALENT MANAGEMENT AND GIG ECONOMY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	451
Zh.B. Kenzhin, Y. Kunyazov, S.Serikbayev, M. Zhanat, N. Dyussengazina, L. Shafeyeva ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION (BY THE EXAMPLE OF PAVLODAR REGION): CHALLENGES, STRATEGIES AND PROSPECTS.....	463

A.K.Kozhakhmetova, A.B.Yesmurzayeva THE TRANSITION TO GREEN ENERGY: A COMPREHENSIVE MARKET REVIEW OF FINANCING, INVESTMENT, AND POLICY FOR A SUSTAINABLE FUTURE.....	481
B.B. Mubarakova, D.S. Urazalimova, G.Zh. Rysmakhanova, N.S. Kaftunkina , L.Z. Parimbekova, A. Mussina INCREASING THE LEVEL OF EMPLOYMENT THROUGH THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN4.....	97
N.A. Nurseit ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SWITCHING TO A CASHLESS TURNOVER.....	511
A. Orazgaliyeva, G. Sagindykova, G. Zhanibekova, R. Malayeva, ZH. Kinasheva WAYS TO SOLVE THE PROBLEM OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN KAZAKHSTAN.....	531
F. D. Salkynbayeva, G. Zh. Tayauova, A. I. Yesturliyeva, G. B.Bermukhamedova, Ch.Dababrata PECULIARITIES OF FORMATION OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN KAZAKHSTAN.....	546
A.S. Ualtayeva, F.K. Atabayeva, M.D. Ualtayev NEW FORMS OF EMPLOYMENT IN THE CONTEXT OF ECONOMIC TRANSFORMATION IN THE 1920S AND 2020S.....	560
N.Urazbayev, B.Nurmaganbetova, A.Nauryzbaev, B.Aidosova, A.Alibekova FINANCIAL EVALUATION AND PREDICTION OF THE EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN “GREEN” TECHNOLOGIES FOR OIL AND GAS COMPANIES IN KAZAKHSTAN.....	573
Zh. Shanaibayeva, L. Sembiyeva, A. Alibekova IMPROVING THE EXPERT AND ANALYTICAL ACTIVITIES OF EXTERNAL STATE AUDIT BODIES TAKING INTO.....	592

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.08.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 4.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19